

Oponentský posudek rigorózní práce

Mgr. Anežka Brhlíková

Genderově inkluzivní jazyk v tlumočení mezi angličtinou a češtinou

Inclusive language in interpreting between English and Czech

ÚTRL FF UK, listopad 2024

Na úvod je třeba uvést, že posuzovaná rigorózní práce byla uchazečkou předložena jako *přepřacovaná* diplomová práce, nikoliv jako *uznávaná* diplomová práce. Pravidla pro konání státní rigorózní zkoušky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy ze dne 2. 6. 2017 říkají, že v případě uznávání diplomové práce nesmí být oponent totožný s oponentem uznávané diplomové práce. Jakožto oponentka původní diplomové práce jsem se oponování ujala za podmínky, že půjde o přepřacovanou kvalifikační práci, ke které jsem takto i přistoupila. Během čtení práce jsem však zjistila (a pak si to i potvrdila pomocí počítačového nástroje pro porovnávání dokumentů), že rozsah úprav byl naprosto minimální až zanedbatelný. K jediné větší změně došlo na s. 31, kde uchazečka doplnila novou pasáž o rozsahu 650 znaků (necelých 0,5 ns). V bibliografii přibyl pouze jeden titul, přičemž vlastní diplomová práce mezi citovanými zdroji bohužel chybí. Název a veškeré dílčí části studie zůstaly naprosto stejné, včetně poděkování, jehož obsah již nejspíše není aktuální. Neliší se ani celkový počet stran. Z tohoto důvodu nechávám zkušební komisi ke zvážení rozhodnutí ohledně toho, zda uchazečka opravdu splnila všechny nezbytné požadavky stanovené v rámci rigorózního řízení.

Z důvodu minimálních změn oproti diplomové práci bude oponentský posudek rigorózní práce velmi shodný s oponentským posudkem, který byl vyhotoven v rámci obhajoby diplomové práce uchazečky.

Rigorózní práce A. Brhlíkové má povahu teoreticko-empirické studie a za hlavní cíl si klade přispět k lepšímu porozumění a uplatňování genderově inkluzivního jazyka v tlumočení mezi angličtinou a češtinou. Uchazečka se soustředí na inkluzivní jazyk jako celek a nahlíží na něj z různých úhlů pohledu s důrazem na genderově inkluzivní jazyk.

Práce obsahuje všechny náležité části a skládá se z obsahu, seznamu zkratk, úvodu, teoretické a praktické části, závěru, bibliografie a osmi příloh. Elektronická verze rigorózní práce dohromady čítá 111 stránek bez příloh (84 stránek bez bibliografie), avšak vzhledem k tomu, že sedmistránková *Příloha č. 1* tvoří jeden z nejdůležitějších výstupů této studie, měla by se stránkově započítat do hlavní, nosné části výzkumu.

Práce má dobře promyšlenou a jasnou strukturu a je přehledně členěna do dvou velkých částí: teoretické a praktické. Jednotlivé kapitoly obou částí na sebe plynule a logicky navazují.

Teoretická část je postavena na metodě mapování současné situace v oblasti praktického užívání genderově inkluzivního jazyka a jeho výzkumu s důrazem na české jazykové prostředí v porovnání se specifiky angličtiny. Uchazečka pracuje s mnoha rozmanitými zdroji, provádí syntézu poznatků relevantních pro tuto problematiku a citlivě vše prokládá vlastními úsudky a závěry. Dále uchazečka pečlivě mapuje domácí a zahraniční příručky, vhodně poukazuje na různá omezení svého výzkumu v této sféře a usiluje o ucelený a fundovaný popis stávající situace v oblasti genderově inkluzivního jazyka. Nehledě na to, že je těžištěm práce výzkum tlumočnický, nabízí čtenáři zajímavý a cenný vhled do problematiky překladau inkluzivního jazyka, včetně jeho grafických specifík. Autorka opakovaně zdůrazňuje nedostatečnou probádanost zvolené problematiky a poukazuje na příležitosti k dalšímu výzkumu v této oblasti.

Praktická část je logickým pokračováním části teoretické, která – jak již bylo řečeno – postrádá ucelené a jednotné zdroje informace k tomuto tématu. Je proto tvořena výstupy polostrukturovaných rozhovorů, jež autorka provedla s celkem pěti respondenty. Volbu respondentů považuji za dobře promyšlenou a zdařilou: tlumočnický a tlumočnické působící na českém trhu, americká tlumočnice, která se věnuje genderově inkluzivnímu tlumočení, a zastoupení dvou organizací, které se věnují tématům genderové a sexuální diverzity. Ti se na dané téma dívají prismatem své profesní činnosti jakožto tlumočnicků nebo členů tlumočnických významných organizací. Za velmi povedený a dobře strukturovaný také považuji seznam otázek, které umožňují získat komplexní přehled o zkušenostech a názorech respondentů. Uchazečka nabízí souhrn nejrelevantnějších poznatků, vzešlých právě ze zmíněných rozhovorů, a vytváří čtivý a ucelený průřez praktických postřehů odborníků z praxe.

Výstupem obou částí se nakonec stala sedmistránková praktická příručka genderově inkluzivního tlumočení mezi angličtinou a češtinou, která je velmi pěkně zpracována po stránce obsahové a grafické a může určitě sloužit jako podklad k přípravě tlumočnicků chystajících se na akci, kde je užití inkluzivního jazyka velmi vítáno, ne-li přímo vyžadováno. K diskuzi bych navrhla otázku, zda se uchazečka pokusila o propagaci této příručky a jaký o ni byl případně zájem mezi organizacemi, které se zabývají příslušnými tématy, a kolegy tlumočnickými, včetně zpětné vazby. Za zmínku určitě stojí odkazy na další zdroje, které jsou nedílnou součástí příručky, což její uživatelé také jistě ocení. Rovněž bych chtěla vyzdvihnout seznam literatury, jenž čítá přibližně 240 položek a nabízí velmi cenný zdroj bibliografické informace pro případný další výzkum.

Možnostem dalšího výzkumu uchazečka věnuje samostatnou podkapitolu, stejně tak jako jeho limitům. Tímto otevírá prostor pro nové bádání, a dokonce vybízí případné zájemce, aby tuto problematiku zpracovali na českém materiálu v kombinaci např. s francouzštinou nebo španělštinou. Jako tlumočnicka ruštiny, která se dlouhodobě věnuje tlumočení genderově inkluzivního jazyka mezi angličtinou a ruštinou, mě poněkud mrzí, že se autorka soustředí pouze na neslovanské jazyky (kromě samozřejmě češtiny) a zkušenosti s inkluzivní ruštinou nebo polštinou a dalšími slovanskými jazyky, jež jsou také rodové a jsou češtině gramaticky blíže, opomíjí, byť chápu, že v brzké době tento výzkum nebude příliš aktuální vzhledem k politickému a sociálnímu vývoji. Tato námitka bohužel zůstala v rigorózní práci bez reflexe, byť v rámci obhajoby diplomové práce zazněla a byla komisí uznána za relevantní. Stejně tak

zůstalo téměř bez povšimnutí doporučení komise lépe rozpracovat téma generického maskulina (viz zápis o průběhu obhajoby ze dne 1. 2. 2024), ke kterému uchazečka doplnila výše zmíněných 0,5 normostrany nového textu na s. 31. Nerozporuji, že tomuto dílčími tématu v práci věnovala určitý prostor (kapitola 4.3.), domnívám se však, že si zaslouží hlubší zpracování.

V závěru své práce autorka konstatuje, že i přes různá omezení a zvyklosti genderově inkluzivní jazyk existuje, možná ne v univerzální podobě, ale je relativně soběstačný a hlavně dynamický. Oceňuji i autorčinu zdařilou volbu tohoto jazyka jako jazyka své rigorózní práce a musím konstatovat, že to neztěžovalo ani čtení předkládaného materiálu, ani jeho porozumění, což svědčí o tom, že se jedná o zcela funkční jazykový nástroj.

Rigorózní práce Mgr. Anežky Brhlíkové svým rozsahem, obsahem a kvalitou odpovídá požadavkům kladeným na rigorózní práce, a proto ji doporučuji k obhajobě. Práci jako takovou považuji za velmi zajímavou a přínosnou pro obor a navrhuji hodnocení „prospěla“. Nechávám však komisi ke zvážení, zda uchazečka splnila formální požadavky dle Pravidel konání státní rigorózní zkoušky na FF UK (viz výše). Výsledná klasifikace bude záviset na průběhu obhajoby.

Praha 15. listopadu 2024

Mgr. Ing. Maria Molchan, Ph.D.

